

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

I. УСТАВНИ ОСНОВ ЗА ДОНОШЕЊЕ ЗАКОНА

Уставни основ за доношење Закона о генетички модификованим организмима садржан је у члану 97. став 1. тачка 9. Устава Републике Србије којим је утврђено да Република Србија обезбеђује систем заштите и унапређивања животне средине и заштиту и унапређивање биљног и животињског света.

II. РАЗЛОЗИ ЗА ДОНОШЕЊЕ ЗАКОНА

Примена технике модерне технологије за добијање генетички модификованих организама је релативно нова и налази се у експанзији. Поред користи које ова нова технологија пружа, она носи и одређен степен ризика приликом примене. Овај проблем је могуће превазићи једино успостављањем регулативног оквира који строго регулише употребу генетички модификованих организама у исхрани и гајењу и на тај начин даје могућност да се поједине предности модерне технологије искористе, а са друге стране спречава и смањује потенцијални ризик за здравље људи и животну средину.

Закон о генетички модификованим организмима усвојен је 2001. године. Развој области модерне биотехнологије веома је брз тако да је потребно регулативни систем прилагодити новим изазовима.

Област модерне технологије, односно генетички модификованих организама је у нашој земљи регулисана Законом о генетички модификованим организмима („Службени лист СРЈ”, број 21/01 и „Службени гласник РС”, број 101/05-др.закон) и у надлежности је Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде. Законом се уређују услови за ограничену употребу, увођење у производњу и стављање у промет генетички модификованих организама и производа од генетички модификованих организама, као и услови и мере за спречавање и отклањање нежељених ефеката приликом ограничене употребе, производње и промета генетички модификованих организама и производа од генетички модификованих организама. Овај закон је хармонизован са тада важећом регулативом Европске уније и после редефинисања односа у Државној заједници Србија и Црна Гора преузет је са савезног нивоа.

С обзиром на то да је овај закон преузет са савезног нивоа постоје извесни недостаци за његово адекватно примењивање. Пре свега у Закону није довољно прецизно дефинисан рад инспектора, као и то да се овај закон односи и на промет, односно провоз генетички модификованих организама и производа од генетички модификованих организама. Постојећим законом није дефинисано обележавање генетички модификованих организама и производа од генетички модификованих организама, праг толеранције присуства дозвољеног генетички модификованог организма у конвенционалном организму, планови надгледања рада са генетички модификованим организмима и производима од генетички модификованих организама, учешће јавности, руковање, превоз, паковање итд.

Република Србија ратификовала је Картагена протокол о биолошкој заштити уз Конвенцију о биолошкој разноврсности који се односи на заштиту биодиверзитета од потенцијалних негативних ефеката изазваних коришћењем живих модификованих организама, који су резултат модерне биотехнологије са

посебним акцентом на прекогранични промет модификованих живих организама. Република Србија као чланица Картагена протокола о биолошкој заштити уз Конвенцију о биолошкој разноврсности мора преузети обавезе које овај протокол прописује, а самим тим мора развити одговарајући регулативни оквир којим ће се прецизније регулисати рад са генетички модификованим организмима.

Израда Нацрта закона о генетички модификованим организмима условљена је и процесом интеграције наше земље у Европску унију и усаглашавањем наших прописа са прописима Европске уније. На тај начин се у наш законодавни оквир уводе нови елементи када су у питању генетички модификовани организми, а то је обавезно обележавање, следљивост, одговорност за насталу штету, накнаде, упознавање јавности и др.

Разлози за доношење овог закона произилазе из потребе да се успостави систем контроле и мера заштите животне средине и здравља људи од могућих штетних ефеката приликом употребе генетички модификованих организама и производа од генетички модификованих организама, да се заштите усеви од ширења недозвољених генетички модификованих организама, као и заштите потрошача од куповине недозвољених производа од генетички модификованих организама.

Нови закон о генетички модификованим организмима треба да обухвати све нивое у којима генетички модификовани организам може да нађе примену: биотехнологија, пољопривредна производња, безбедност хране, заштита животне средине и очување биодиверзитета.

Имајући у виду наведене разлоге, сматрамо да је доношење новог Закона о генетички модификованим организмима потпуно оправдано.

III. ОБЈАШЊЕЊЕ ОСНОВНИХ ПРАВНИХ ИНСТИТУТА И ПОЈЕДИНАЧНИХ РЕШЕЊА

Овим законом уређује се поступак за издавање одобрења и услови за употребу у затвореним системима и за намерно увођење у животну средину генетички модификованих организама, услови за стављање у промет, односно за провоз генетички модификованих организама и производа од генетички модификованих организама; руковање, превоз и паковање генетички модификованих организама и производа од генетички модификованих организама, као и друга питања од значаја за генетички модификоване организме и производе од генетички модификованих организама (члан 1).

Ниједан модификовани живи организам не може се ставити у промет, односно гајити у комерцијалне сврхе ако за тај производ не постоје подаци о потенцијалном утицају на екосистеме који могу бити угрожени његовом употребом и који су добијени у огледима изведеним на територији Републике Србије (члан 2).

Објашњење значења појединих појмова употребљених у закону дато је у члану 3. у циљу бољег разумевања текста закона.

У члану 4. дефинисани су изузеци од примене. Одредбе овог закона не примењују се на производе од ГМО који нису ЛМО и не користе се као храна, храна за животиње, лекови или помоћна лековита средства.

Одредбе овог закона не примењују се на генетички модификоване микроорганизме, као и на производе од ГМО који нису ЛМО, ако су они

намењени за медицинску употребу и ако су у целости регулисани другим прописима.

Ради разматрања стручних питања и давања стручних мишљења која се односе на ГМО, министар надлежан за послове пољопривреде, у складу са прописима којима се уређује државна управа, решењем оснива посебну радну групу-Стручни савет за биолошку сигурност (члан 5).

Послови Стручног савета дефинисани су чланом 6. овог закона.

Члан Стручног савета који је у сродству или који је пословно, односно финансијски у вези са подносиоцем пријаве не може да учествује у одлучивању приликом давања мишљења од стране Стручног савета (члан 7).

Поглављем II. уређен је поступак за издавање одобрења.

Чланом 8. дефинисано је да се употреба у затвореним системима, намерно увођење у животну средину, стављање у промет, односно провоз врши на основу одобрења.

Чланом 9. дефинисано је да се поступак за издавање одобрења за употребу у затвореним системима, за намерно увођење у животну средину, за стављање у промет, односно за провоз ГМО и производа од ГМО покреће на основу пријаве ствараоца, корисника или њиховог овлашћеног заступника у Републици Србији, односно подносиоца пријаве. Такође, прецизирано је шта пријава мора да садржи, као и да се пријава подноси Министарству, а да одобрење у форми решења издаје министар.

Чланом 10. дефинисано је отклањање недостатака у пријави, односно ако пријава не садржи оно што је предвиђено чланом 9. овог закона Министарство ће обавестити подносиоца пријаве да у року од 30 дана отклони утврђене недостатке.

Чланом 11. дефинисани су поверљиви подаци, односно да подносилац пријаве може одређене податке у пријави да означи као поверљиве. Забрањено је користити податке из једне пријаве о спроведеним експериментима за процену ризика у другим пријавама без писменог одобрења власника података у року од 10 година од дана када је експеримент изведен.

Испитивање ГМО и производа од ГМО у циљу идентификације и квантификације генетичке модификације врши лабораторија овлашћена од стране Министарства. Овлашћење се издаје решењем министра, а министар одузима овлашћење ако се утврди да овлашћена лабораторија не испуњава прописане услове или да је овлашћење издато на основу нетачних и неистинитих података.

О извршеном испитивању овлашћена лабораторија дужна је да сачини извештај који доставља министарству. Овлашћена лабораторија и запослени у њој дужни су да чувају податке који су означени као поверљиви, као и резултате добијене на основу испитивања и контроле (члан 13).

Чланом 14. прописано је упознавање јавности са садржином пријаве у најмање једном дневном листу који се дистрибуира на територији Републике Србије и путем електронских медија. Министарство организује и спроводи јавну расправу. Министарство објављује мишљење Стручног савета и коначно решење са образложењем у најмање једном дневном листу који се дистрибуира на територији Републике Србије и путем електронских медија.

На основу мишљења Стручног савета, а имајући у виду релевантне примедбе јавности, као и извештај овлашћене лабораторије уколико је извештај тражен, министар доноси решење којим се одобрава употреба у затвореним системима, за намерно увођење у животну средину, за стављање у промет, односно за провоз, као и мере сигурности и време трајања одобрења (члан 15).

Чланом 16. прописано је обнављање одобрења, односно подносилац пријаве је дужан да шест месеци пре истека одобрења поднесе Министарству пријаву за обнављање одобрења која садржи: копију одобрења за стављање у промет чије се продужење тражи, извештај о резултатима мониторинга, нове информације о степену ризика за здравље људи и животну средину и предлог за измену или допуну услова за употребу важећег одобрења за стављање у промет.

Поглављем III. уређују се услови за употребу у затвореним системима и за намерно увођење у животну средину.

Одобрење за употребу у затвореним системима издаје се у виду дозволе која се издаје за један или више степена ризика. Подносилац пријаве мора да поред општих услова испуњава и услове у погледу стручног кадра, техничке опремљености као и да формира стручно тело за процену ризика приликом употребе у затвореним системима (члан 18).

Чланом 19. извршена је класификација степена ризика, а класификација у одређене степене ризика врши се на основу предузетих мера сигурности.

За употребу у затвореним системима може се привремено одузети дозвола. Министар доноси решење о привременом одузимању дозволе и прописује рок у коме се отклањају недостаци. Дозвола ће се одузети трајно ако подносилац пријаве не отклони недостатке у року од 60 дана од дана достављања решења (члан 20).

Чланом 21. дефинисан је прекогранични промет ЛМО. За сваки прекогранични промет ЛМО за намерно увођење у животну средину ради извођења огледа, демонстрационих огледа и развоја нових варијетета примењују се све обавезе које се по Картагенском протоколу о биолошкој заштити уз Конвенцију о биолошкој разноврсности односе на први прекогранични промет ради намерног увођења у животну средину.

Чланом 22. прописан је план надзора и план мера за случај инцидента које је подносилац пријаве за намерно увођење у животну средину дужан да поред података из члана 9. став 2. овог закона уз пријаву достави.

Подносилац пријаве може се у пријави позвати на податке или резултате намерног увођења у животну средину које је Министарству поднео други подносилац, ако је подносилац пријаве прибавио писмену сагласност другог подносиоца (члан 23).

У случају када је подносиоцу пријаве доступан податак о било којој измени или ненамерној промени ГМО за време док Министарство разматра пријаву или после давања одобрења за намерно увођење у животну средину, а такав податак може да има утицај на процењени ризик за здравље људи и животну средину подносилац пријаве дужан је да предузме мере неопходне за заштиту здравља људи и животне средине, обавести Министарство о новим подацима који могу утицати на процењени ризик за здравље људи и животну средину и прилагоди мере наведене у пријави, односно одобрењу у циљу заштите здравља људи и животне средине (члан 24).

Извештај о резултатима намерног увођења у животну средину подноси се Министарству у писменој или електронској форми (члан 26).

Поглављем IV. уређују се услови за стављање у промет, односно за провоз ГМО и производа од ГМО.

Чланом 27. прописано је да подносилац пријаве који први пут ставља у промет, односно провози ГМО или производ од ГМО дужан је да прибави одобрење за стављање у промет, односно за провоз Подносилац пријаве

дужан је уз пријаву достави и техничку документацију која прати ГМО и производ од ГМО. Подносилац пријаве може да се у пријави позове и на податке које је Министарству поднео други подносилац само ако је прибавио писмену сагласност другог подносиоца. Подносилац пријаве дужан је да за сваку употребу ГМО или производа од ГМО која је другачија од одобрене поднесе Министарству пријаву ради добијања одобрења за стављање у промет, односно за провоз. Подносилац пријаве дужан је да обавести Министарство када увози, односно извози одобрен ГМО или производ од ГМО.

ГМО или производ од ГМО за које је издато одобрење за стављање у промет, односно провоз мора да се обележи читком и видном ознаком која мора да указује на то да се ради о ГМО или производу од ГМО, као и да садржи јединствен идентификациони код (члан 28).

Чланом 29. прописано је када производ не мора бити обележен.

Чланом 30. дефинисана је следљивост. Корисник који ставља у промет ГМО или производ од ГМО дужан је да обезбеди лицу које преузима ГМО или производ од ГМО, а у складу са следљивошћу, у писменој форми одређене податке и то за производ који садржи, односно састоји се од ГМО и за производ који је добијен од ГМО.

Поглављем V. уређује се руковање, превоз и паковање ГМО или производа од ГМО.

Чланом 31. прописана је садржин пратеће документације приликом сваког руковања, превоза и паковања.

Члан 32. дефинише поступање са отпадом. Стваралац, корисник, односно овлашћени заступник у Републици Србији дужан је да на прописан начин поступа са отпадом који садржи, састоји се или је добијен од ГМО, као и да отпад који је настао употребом ГМО уништи тако да ГМО више не буде способан за размножавање и пренос генетичког материјала на друге организме.

Чланом 33. прописано је да је стваралац, корисник, односно овлашћени заступник у Републици Србији одговоран за штету која је настала директном, односно индиректном активношћу везаном за ГМО или производ од ГМО којом се проузрокују штетне последице за здравље људи и животну средину.

Поглављем VI. уређује се Регистар ГМО и производа од ГМО и Регистар дозвола.

Чланом 34. дефинисано је да се у Регистар ГМО и производа од ГМО уписује ГМО и производ од ГМО за који је издато одобрење за намерно увођење у животну средину, за стављање у промет, односно за провоз, а чланом 35. брисање из Регистра ГМО или производа од ГМО када истекне време утврђено у решењу за намерно увођење у животну средину, за стављање у промет, односно за провоз.

Чланом 36. дефинисан је Регистар дозвола у који се уписују правна лица која су добила дозволу за употребу у затвореним системима, а чланом 37. брисање из Регистра дозвола, односно правно лице се брише из Регистра дозвола ако се утврди да не испуњава услове прописане за добијање решења којим се одобрава употреба у затвореним системима, намерно увођење у животну средину, стављање у промет, односно провоз и ако не поступа у складу са прописаним условима из решења.

У члану 38. прописано је да министар утврђује списак ГМО и производа од ГМО за који је издато одобрење за намерно увођење у животну средину, за стављање у промет, односно за провоз и списак правних лица која су

добила дозволу за употребу у затвореним системима и који се објављује у „Службеном гласнику Републике Србије”.

Поглављем VII. уређује се надзор.

Управни и инспекцијски надзор прописан је чланом 39.

Чланом 40. прописана су права и дужности фитосанитарног инспектора, а чланом 41. мере које налаже фитосанитарни инспектор.

Чланом 42. прописана су права и дужности ветеринарског инспектора, а чланом 43. мере које налаже ветеринарски инспектор.

Чланом 44. прописана је надлежност за решавање по жалби.

Чланом 45. дефинисано је испитивање и трошкови испитивања ГМО и производа од ГМО.

Чланом 46. прописане су накнаде.

Поглављем VIII. уређују се казнене одредбе.

Чланом 47. прописана је казна за кривично дело, чланом 48. прописана је казна за привредни преступ, чланом 49. прописане су казне за прекршај правног лица, чланом 50. прописане су казне за прекршај предузетника и чланом 51. прописане су казне за прекршај физичког лица.

Поглављем IX. уређују се прелазне и завршне одредбе.

Чланом 52. прописан је рок за усклађивање пословања, чланом 53. примена подзаконских аката, чланом 54. престанак важења ранијег закона и чланом 55. ступање на снагу закона.

IV. ПРОЦЕНА ИЗНОСА ФИНАНСИЈСКИХ СРЕДСТАВА ПОТРЕБНИХ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ЗАКОНА

За спровођење овог закона обезбедиће се средства у буџету Републике Србије.

1. капа

